

Strömstads Historieförening

Årgång 24 • Nummer 135 • April 2019

Historiska gravvalv

**Provinsialläkaren
Hegardt**

Rekordår för SHF

Rekordår för SHF

Vi kan nu summera hur det gångna verksamhetsåret har sett ut. Och kan då konstatera att föreningen har slagit rekord med alla

aktiviteter som genomförts. En tillbakablick på det händelserika året hittar ni på sid 17.

*Han står i rök och damm.
Fler pangbilder kommer på
utställningen.*

SHF med fotoutställning!

Vår fotocirkel som har varit igång några terminer arbetar nu för fullt med att få till en utställning under maj månad. Medlemmarna har varit flitiga att arbeta med sina kameror och många intressanta foton kan nu publiceras.

I ett samarbete med kommunen letar vi nu efter lämplig plats.

För mer exakt information följ oss på vår hemsida och Facebook.

www.historieforeningen.se

Filmkvällarna

”Prinsessa på vift”, kult-filmen från 1953 med genombrottet för Audrey Hepburn samt Gregory Peck i huvudrollerna, blev avslutningen på vårvinterns filmkvällar. En trogen samling SHF-are har samlats på museet till gratisföreställ-

ningarna med cider och salta pinnar som tilltugg. Planer finns att återkomma med nya filmkvällar längre fram i höst när mörkret har sänkt sig. Håll ögonen öppna för information i SHF-tidningen.

Vårens resa lördagen den 25/5.

KATAS GRAV

i Varnhem och Västergötlands Museum
i Skara.

*Vi reser kl 08 på morgo-
nen och kommer tillbaka
vid 18 – 19*

Kata Gård i Varnhem!
Vid utgrävningar på höjden
bakom klosterruinen i
Varnhem har arkeologerna
gjort sensationella fynd
som berättar om platsen
från tiden innan munkar-
na kom dit på 1100-talet.
Här finns ruinen av en
av Sveriges äldsta kyrkor,
en privat gårdskyrka från
vikingatiden.

Fornbyn

Bredvid huvudbyggnaden
ligger det idylliska frilufts-
museet Fornbyn.

Här finns ett 30-tal byggnader från hela Västergötland som visar en bild av det gamla bondesamhället.

Pris för buss entré och guidning. **280 kronor.**
(Fika eller mat ingår ej).
Bokning genom vårt BG:
5371-5389 (Glöm ej namn)
Vi samlas vid lasarettsparking.

Sista anmälningdag.
Onsdag 15 maj!!!

Strömstads Historieförening

nummer 135, årgång 24
April, 2019.
Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion

Rolf Lindqvist, Tage Ödlund,
Stefan Kihlberg, Åke Svanberg

shf.red@historieforeningen.se
www.historieforeningen.se
www.facebook.com/
historieforeningen

Foto omslag: Rödhake på Tjärnö.

Foto Åke Svanberg

Tryck och produktion

Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 130 gr silk

Styrelsen

Ordförande

Rolf Lindqvist, 073-963 99 93
rl.lindqvist@telia.com

Vice Ordförande

Sonia Svensson, 070-21 35 220
svenssonsonia@gmail.com

Sekreterare

Tage Ödlund, 073-143 30 75
tageodlund@gmail.com

Kassör

Ingrid Sundemar, 0526-253 01
ingrid.sundemar@telia.com

Ledamöter

Stefan Kihlberg, Christina
Moosberg, Bo Magnusson,
Tommy Grahn, Åke Svanberg

Medlemsavgift

195 kr för år 2019 BG. 5371-5389

472 Medlemmar

Klubbrummet på Strömstad
Museum håller öppet för
medlemmar varje måndagskväll
vår och höst kl 18-20.
Välkommen in på fika och samtal.

Rutger von Aschebergs kista har genomgått en mycket pietetsfull renovering.

Gravvalv gav historiektion

Musikern Lennart Palms udda fritidsintresse att dokumentera gamla gravvalv har fört honom land och rike omkring.

På februarimötet kom han till Strömstad och SHF fick tillfälle att träffa honom igen och lära mer om högre ståndspersoners öden och äventyr. Många medlemmar i adelsätterna nådde höga positioner i krigsmakten och myndighetsförvaltningen. Och hade pengar

Lennart Palm berättade om gamla gravvalv, Ulf Hansson såg till att tekniken fungerade och Åke Svanberg var programansvarig för kvällen.

Hela Margareta Huitfeldts familj ligger begravd i mycket välbevarade kistor i Valla på Tjörn.

nog att ordna pampiga gravvalv för sin sista vila.

Ett exempel är Rutger von Ascheberg (1621-1693), befälhavare i en rad slag under trettioåriga kriget, tåget över Bäten, slaget vid Lund m.m., m.m. Ändå hann han och hustrun Magdalena avla 25 barn (varav nio dödfödda). Lennart Palm har varit engagerad i restaureringen av Aschebers kista i Tyska kyrkan i Göteborg. Ett förnämligt arbete som blev klart i oktober förra året och kostade närmare en halv miljon kr.

Andra personer fick ett mer tragiskt slut. Lennart Palm läste högt ur sin dokumentation, här några exempel:

”En sköt ihjäl sig när han skulle skjuta en skata”.

”En söp ihjäl sig eftersom han tog så illa vid sig då Karl XII:s krig gick så dåligt”.

”En blev skjuten mitt itu av en kanonkula varvid han avled”.

Rena actionfilmen

Lorentz Stobée (1676-1756) var en adelsman vars öde skulle kunna ligga till grund för ett spännande filmmanus. Han tillfångatogs av ryssarna när han försvarade fästningen Viborg, satt fångslad i Archangelsk vid norra ishavet, lyckades fly genom att klä på en död björn sina nattkläder(!), fotvandrade 200 mil genom ödemarken och togs sig mot alla odds tillbaka till hemmet i Råda utanför Lidköping. Han blev så småningom

Lorentz Stobée blev trots umbäranden i krig och rysk fångenskap hela 80 år gammal.

landshövding i Göteborg och Bohuslän. Och Lennart har givetvis undersökt hans gravplats.

Många kända personer

Genom sina undersökningar har Lennart skaffat sig gedigna kunskaper om många historiska personer. Bl a Margareta Huitfeldt (1608-1683), Bohusläns rikaste person på sin tid

och stor donator. Hennes kvarlåtenskap uppgick till flera hundra miljoner i dagens penningvärde. Hon ligger begravd i Valla på Tjörn.

En annan var Lars Gatenhielm (Lasse i Gatan), kapare, kommendör och skeppsredare. Han dog bara 28 år gammal 1718 och ligger begravd i Onsala kyrka.

På tur att reda ut nu är öppnandet av Axel von Fersens kista. Han mördades/lynchades av en folkmobb 1810 och påstås ha haft ett förhållande med franska drottningen Marie Antoinette. Kan DNA-spår avslöja om han är far till ett av hennes barn?

Se där hur olika gravhemligheter kan ge en annorlunda och mycket intressant historielektion!

Text: Åke Svanberg

Foto: Lennart Palm.

Rolf Lindqvist

Bildtexter: Mona Nilsson är en av de medlemmar som är engagerad i tidningsdistributionen.

Välbesökt årsmöte

SHF:s årsmöte den 6 mars följde den traditionella dagordningen med rapporter och val till olika befattningar.

Styrelsen för innevarande

Bildtext: På årsmötet var Tage Ödlund sekreterare, Wolfgang Schwartz mötesordförande och Åke Svanberg rapporterade om föreningens ekonomi.

år ser ut så här:

Rolf Lindqvist, ordförande.
Övriga ledamöter, Sonia Svensson, Tage Ödlund, Ingrid Sundemar, Christina Moosberg, Stefan Kihlberg, Bo Magnusson, Tommy Grahn och Åke Svanberg.
Suppleanter Maud Pelas och Ulf Hansson.

En särskild ceremoni ägnades alla de personer som deltar i distributionen av medlemstidningen.

Rolf Lindqvist överlämnade ett presentkort som tack

för insatserna.

Mötet fastställde medlemsavgiften till oförändrat 195 kronor.

Föreningens ekonomi är stabil och den som önska mer detaljuppgifter om de olika posterna kan vända sig till styrelsen.

Text: Åke Svanberg

Foto: Tage Ödlund

& Stefan Kihlberg

*Gunnar Hegardt som ung
medicine kandidat.*

GUNNAR HEGARDT – älskad doktor

På månadsmötet i mars fick Strömstads historieförening besök av Gunilla Hegardt som berättade om sin pappa Gunnar Hegardt som var provinsialläkare i Strömstad under nära 50 år. För Strömstadsborna blev han DOKTORN.

Gunilla höll ett mycket intressant och engagerat föredrag om sin pappas yrkesliv. Doktorn förde dagboksanteckningar hela sitt yrkesliv. Under de senaste åren har Gunilla sammanställt dessa dokument över en annan tid. "Jag har lärt känna min far, nu först" inledde Gunilla, som gick i sin pappas fotstjärnor och blev läkare.

Doktorn föddes 30 januari 1883 i Göteborg, tog studenten där och utbildade sig till läkare i Uppsala. Efter många år som vikarierade provinsialläkare på olika orter i Norrland fick han

Gunilla Hegardt gav en mycket fin skildring av sin pappa, provinsialläkaren.

tjänst som provinsialläkare i Strömstad 1931. Doktorn gifte sig med Ebba Henrietta hösten 1921 och dom fick sex barn.

Doktors första praktik var som värnpliktig läkare på regementet i Uddevalla 1918. Spanska sjukan härjade. Beväringarna måste stanna i kasernerna på grund av smittorisken. De som dog under natten placerades i korridorrens badrum. På morgonen kunde där ligga 6 – 7 stycken.

Tufft jobb.

I många år arbetade Gunnar Hegardt som ensam provinsialläkare.

Hur han lyckades pussla ihop sitt livsschema är svårt att förstå med tanke på alla uppgifter.

I tjänsten ingick förutom mottagning, sjukbesök och ständig jour, skolhälsovård, barnhälsovård, mödrahälsovård, ålderdomshemmet, Kroniska, anstalten för obildbara och sinnesslöa i Dyne, TP, Wockatz barnhem i Kragenäs, inspektioner av apotek, pensionat och bostäder, ledamot i barnavårds-, nykterhets- och hälsovårdsnämnderna, ordförande i dispensärnämnden, v ordf. i lasaretsdirektionen, epidemijukhuset, undersökning av minderåriga arbetare, inspektion av järnvägsstationernas förbandslädor, badbolagets styrelse, samskolans styrelse, barnkoloniföreningens styrelse, rättsmedicinska obduktioner m fl.

Gunnar Hegardt har efterlämnat en stor samling dagböcker från tiden som läkare i Strömstad.

Ingrepp utan bedövning

Doktorn ville aldrig berätta om hundären i Norrland för barnen. Fattigdom, sjukdom, okunnighet, dålig hygien, kallt, långa arbetsdagar, långa resor med häst och släde. Sjukresor måste företas nattetid, på dagen var hästen upptagen med skogsarbete. Malå, Tärendö, Junsele. Tbc:n var utbredd. Barn föddes i hemmen, barnmorskan krävde ersättning i konjak. Ingrepp måste göras utan bedövning.

Att komma till Strömstad och västkusten var en befrielse. Varje norrlandsår räknades som två vid rekrytering till ny tjänst.

En provinsialläkare var anställd av Medicinalstyrelsen, och hade det fulla ansvaret för all vård i tjänstgöringsdistriktet. Provinsialläkaren var helt ensam, han hade ingen sekreterare. Långa arbetsdagar, ständig jourtjänst, och så alla vanliga sjuka. Årliga provinsialläkarrapporter skulle författas.

Flyktingtrafik

Andra världskriget kom. Norrlandskallt även i Strömstad. Båten från Koster måste vända vid Holmen Grå. Ett femtiotal flyktingar kom från Norge varje dag. Alla skulle undersökas av doktorn. Doktorn

fick blödande magsår. Doktorn pensionerade sig 1955 men fortsatte att ha egen praktik i Strömstad i 20 år. Han avled 1988.

Doktor Gunnar Hegardt var älskad och omtyckt av strömstadsborna, det märktes under frågestunden där många hade personliga minnen av sin doktor. En läkare av den gamla stammen som brydde sig om och tog hand om människan bakom patientjournalen.

Text: Stefan Kihlberg

Foto: Stefan Kihlberg och privat

PROFILEN

Jimmy Blomqvist

Uppväxt i Kristinehamn, Värmland. Flyttade sedan till Strömstad när jag skulle börja gymnasiet. Historieintresset kom några år senare när jag halkade in i historieföreningen på ett bananskal, det var 2006. Främsta epok i historien får jag nog säga medeltiden.

Vilket historiskt skeende skulle du vilja dyka ner i för en dag?

-Att göra en stadsvandring i Rom under romarrikets storhetstid, och se hur livet såg ut där.

Vilken historisk person skulle du vilja träffa?

-Lite klyschigt i denna förening kanske, men jag skulle väldigt gärna vilja träffa Karl XII och verkligen se hur han var som person och hur han tänkte.

Vilket historiskt årtal har fastnat hos dig?

-1521. Slutet på Kalmarunionen och början på en ny epok i Sveriges historia. Gustav Wasa tar över makten och börjar organisera upp styret av Sverige, som under Kalmarunionen präglats av maktkamp och kaos. Det är här som Sverige för första gången får en stark organisation och kungamakt.

Bildtext: Alla dessa och fler därtill behövs för att vidareutveckla föreningen. Bild från resa till bland annat Ursholmen.

Vi behöver dig! Behöver du oss?

Hur är det egentligen att vara föreningsmänniska? Att sluta sig till en grupp människor som har ett visst intresse och är villiga att ställa upp för detta.

Att offra en kväll eller 2 i veckan för att göra något för sina medmänniskor och inte minst för sig själv. Att känna att man har gjort något som andra kan ha nytta eller roas av. Många är vi som är inne i

detta levnadssätt men vi behöver bli fler.

Att vara föreningsmänniska betyder att man inte bara står vid sidan och tittar på. Man griper in i vad som bjuds på arenan och hjälper till. Och arenan kan vara i vilken form som helst. Alla former av organisationer behöver frivilliga intresserade. Tyvärr är det så att listan över människor som lägger sin tid i TV-soffan tidigt på

kvällen kan bli lång.

En styrelse i en förening består oftast av 5 – 10 personer. Sådana som är beredda att ställa upp. Det kan ibland bli upp till 4 tillfällen per vecka. Vi i SHF har måndagskvällen där vi möts, fikar, pratar, kanske tittar på någon film. Någon med nyckel måste vara närvarande för att få in oss i lokalen. Studiecirkelar i olika ämnen träffas mer eller mindre

regelbundet. De traditionella månadsträffarna drar mycket folk och förarbetet är krävande. Ämne för föredrag ska bestämmas och föreläsare bokas. Kaffe och smörgås ska kokas och göras och efter mötet blir det städning. Allt arbete sker på frivillig basis.

Var finns återväxten?

Historieföreningen är i nuläget 23 år men många av medlemmarna är betydligt äldre. Hur länge orkar dessa eldsjälarna hålla på? Var finns intresset för den

form av historia som vi sysslar med? Det vill säga all form av historia. Det finns så väldigt mycket mer än krig och gamla kungar. Har du något speciellt ämne du är intresserad av får du gärna komma till oss och prata om saken. Är du sedan intresserad av att ställa upp i arbetet är vi tacksamma. Ett föreningsarbete innebär långt ifrån tråkiga möten där pannorna ligger i djupa veck. Oftast muntra diskussioner, kaffe och förnöjsamhet över ett väl genomfört arbete där medlemmar

pratade positivt om vad de varit med om.

Som svar på frågorna i rubriken kan vi bara konstatera att vi behöver dig och du behöver oss. Vi behöver dig för att kunna arrangera och motivera oss att göra det vi gör för dig. Så lyft dig från soffan och kom till den förening som håller på med det som du är intresserad av och vill verka för.

*Text: Tage Ödlund
Foto: Rolf Lindqvist*

HISTORISKA BILDEN

Snart firar vi påsk och då passar vi på att visa en härlig bild från tidigt 50-tal då en samling flickor och pojkar har gjort en mellanlandning på vägen till Blåkulla. Fotografen Evert Dahlgren har fångat barnen med sin kamera vid nedre bron i Strömstad. Om någon av våra observanta läsare känner igen någon/några personer på bilden så hör gärna av er till SHF-redaktionen.

Bild från Strömstad museum.

VANDRING I TISTEDALEN

Promenaden börjar vid Svandammen där sorteringsverket för timmer till sågverken i fossefallen i Tista låg. Sedan går vi genom den gamla småhusbebyggelsen i Tistedalen och passerar det som en gång var Vedens herrgård, den var adlig sätesgård fram till 1821 då adelsprivilegierna avskaffades i Norge. Här bodde en kort tid Kronprins Carl Johan, under fälttåget mot Norge 1814.

Därefter passerar vi Vedens skans som vaktade vadstället över Tista, Skansen var i strid både 1716, 1718 och 1814 då svenska trupper vadade över Tista.

Samling onsdag 1 maj vid Strömstads museum klockan 18.00.

Samåkning med gemensamma bilar, ta med eget fika,

Guide: Bo Magnusson.

Hur allvarliga är hoten?

USA tar till tullar i handelskrig med omvärlden. Ryssland provocerar genom närkontakt i överljudsfart över Östersjön.

Vi hör ständigt om de aggressiva stormakternas utspel i våra nyhetssändningar. På aprilmötet kommer Stig Fredrikson att föreläsa under rubriken: "Putin och Trump: hur rädda ska vi vara?"

Stig har förflutet som SVT-korrespondent i bl a Moskva och Washington och följer det politiska spelet noga. Detta blir ett högaktuellt ämne till vilket

SHF bjuder in både medlemmar och allmänhet.

biljetter pågår i Strömstad bokhandel.

Välkomna alltså till StrömstadSpa onsdagen den 3 april 2019. Samling kl. 18.30, föredraget börjar kl. 19.00. Pris 140 kr/person inklusive fika, föreläsning och frågestund. Förförköp av

Text: Åke Svanberg

Foto: Försvarmakten

samt John Bazemore/TT

Fullproppat år för SHF

Det gångna verksamhetsåret har varit fyllt av aktiviteter och förmodligen det innehållsrikaste i föreningens historia. Här är ett sammandrag över året som gått.

Styrelsen för Strömstads Historieförening har under verksamhetsperioden haft 11 protokollförda möten, inklusive konstituerande-mötet. Utöver detta har olika styrelsemedlemmar i sina uppdrag haft mer informella kontakter mellan varandra. En resegrupp, en teatergrupp och en tidningsredaktion har verkat inom föreningen. Medlemsantalet har under verksamhetsåret ökat och innebär i dagsläget ca 475 stycken.

Föreningens verksamhet är av varierande art. Måndagar innebär ett Måndagscafé där olika aktiviteter genomförs. Diskussioner om allt och inget, samtal, filmer,

Åke Svanberg hämtar ut nybakade thekakor från kaffedoppet till ett av våra välbesökta månadsmöten.

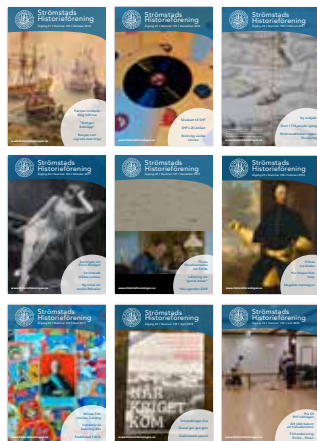
och naturligtvis fika ingår i konceptet. Begreppet historia innefattar så mycket mer än bara gamla kungar, krig och fornminnen. Måndagskvällarna lockar mellan 15 och 20 besökande till ett par timmars gemytlig samvaro och hålls i museets tredje våning.

Ett antal studiecirklar i olika ämnen har startat och tidigare cirklar har fortsatt. Musikkirkeln Café Vinyl och fotogruppens cirkel har under året fortsatt. Studiecirkeln "Det Norska Bohuslän" har fortsatt och håller regelbundna träffar under våren. Har tagit en time out under vintern – våren. Belyser situationen för Bohuslän under den tid det tillhörde Norge. Efter

en heldagsresa till södra Bohuslän har cirkeln tagit en paus men kan återkomma senare.

Strömstads Historieförenings

medlemstidning har rönt mycket positivt bemötande. Tidningen utkommer med 6 nummer per år och innehåller läsvärt av många sorter. På Bohusläns Hembygdsförbunds årsmöte i maj fick tidningen pris som årets publikation. Varje nummer trycks i över 500 exemplar.

SHF:s medlemstidning fick toppbetyg vid den läsvärdesundersökning som gjordes under året.

En uppskattad aktivitet

inom föreningen är de regelbundna medlemsträffarna första onsdagen i varje månad. Dessa träffar hålls i Folkets Hus och lockar många besökande. Ett föredrag hölls på hotell Strömstad SPA och besöktes av ca. 200 personer.

Månadsmötena har varit mycket välbesökta, bl a föredraget med vikingaskepp över Atlanten.

Övriga månadsträffar

gav följande rubriker och föreläsare:

Gravallvarligt och dödskul med **Lenart Palm**.

Strömstad 300 år med **Harald Simonsson**.

Historisk vandring på Greby gravfält med **Bo Magnusson**.

kaffe och våffla på Friluftsmuseet och Statarlängan på Blomsholm.

Historisk stadsvandring

med **Bo Magnusson**.

Kungens alla skepp med

Thomas Bergstrand.

Kriminalhistoria med **Mats Antonsson**.

Så dog Karl XII med **Bengt Liljegren**.

I vikingaskepp över Atlanten men **Dag Jonasson**.

Kåseri och tävling med **Ulf Hansson** och **Jan Andersson**.

Lämningar från en resa till Turkiet av **Harald Simonsson**.

Gravallvarligt och dödskul, del 2 med **Lennart Palm**.

I januari 2019 startades ett försök med filmkvällar med jämna mellanrum. Med samling på museet visas olika typer av spelfilmer. De har hittills mottagits väl men fler besökare är välkomna.

Vid sidan av de ordinarie träffarna av olika slag har föreningen också varit engagerade i en tidningsutgivning som finansierades av Bohusläns Museum och Strömstads kommun med SHF som projektledare. Temat för tidningen är "När kriget kom," och belyser situationen för i främsta hand Strömstad för 300 år

Tematidningen "När kriget kom" trycktes i stor upplaga och delades ut till alla medlemmar samt skolor och andra institutioner i Strömstad.

sedan. Tidningen kom ut under våren och delades ut till alla medlemmar och övriga intresserade. Även överlämnad till skolorna som studiematerial för mellanstadieelever.

Ett annat projekt där föreningen blev inblandad var filmen om författarinnan Emilie Flygare-Carlén som härstammade från Strömstad. Aktörerna i filmen var amatörer och gjorde väl ifrån sig i de olika scenerna. Filmen har rönt stort intresse och har visats på många olika scener.

I samarbete med Ström-

Många SHF-medlemmar deltog med rekvisita och ställde upp som skådespelare i filmen om Emilie Flygare Carlén som premiärvisades under året.

stads kommun var SHF medarrangör när en grupp från Riksarkivet i Göteborg besökte oss och beskrev sin verksamhet.

en förstå att föreningen för en mycket aktiv tillvaro där det hela tiden finns något som intresserar medlemmarna.

alla medlemmar för sin medverkan vid våra olika aktiviteter.

*Text: Tage Ödlund,
Åke Svanberg*

Resor är en uppskattad verksamhet. I mitten av maj gjordes en resa söderut, till Ragnhildsholmen i Kungälv och Volvomuseet vid Arendals skans i Göteborg. Mitt i sommaren arrangerades en "galärmarschen special" där man istället för att gå åkte buss och båt och gjorde ett besök i Halden. Medverkande i arrangementet var våra systerföreningar i Norge. Av ovanstående kan var och

En av resorna under året var "Galärmarschen special" som bl a tog oss till Fredrikstens fästning.

Kommande möten

Månadsmöte

PUTIN OCH TRUMP "HUR RÄDDA SKALL VI VARA"

Onsdag 3 april
Strömstad Spa kl. 19.00
Föreläsare Stig Fredrikson

Månadsmöte

HISTORISK VANDRING TISTEDALEN NORGE

Samåkning., Onsdag 1 maj
STD museum entré kl 18.00
Guide Bo Magnusson

Månadsmöte

ONSDAG 5 JUNI

Friluftsmuseet Strömstad kl, 19.00

Månadsmöte

ONSDAG 3 JULI

Statarlängen, Blomsholm kl, 19.00

Medlemmar!

*Sedan starten för 24 år sedan har
textrutan bredvid aldrig varit tom!
Hjälp oss fylla den även i framtiden!*

Nya medlemmar i SHF: Mycket välkomna:

Barbro Quicklund.
Strömstad

Hans Larsson.
Strömstad

Bo Rosén.
Strömstad

Vi sponsrar Strömstads Historieförening

Studieförbundet
Vuxenskolan

